

Matalahoiden, 19. 10. 90.

Lp.

hr. Ilmar Koppo!

Juuresolevalt nadan Teble lubatud andmestiku oma abitaasa elutegevuse kohta, millest illeside napsat pedagogilise biograafilise lehtkoni jaoks. Kahjuks stesgib mu kirjutusmasin, mispruust olen sunnitud kirjutama käestst; loodan siins et kõigest aru saate! Andmestiku on ehk vähemdi lüga trükkasjalik, kespridä aga rahest lünnuks; keit on kistsmuss, palun estage! Teie soositage valbe mudelug! napsadusele mustavelt! Tahaksin siins loata, et olen Teid mõneorra suutnud abistada. Lestson hõlpsam veel raamahirid, mis võtsid Teid huvistada; munnulgas "Stockholmi Eesti Elguval" — koguteos, mis on Ruumund 1970! Võib-olla saate selle juba Eesti Koolist?

Tõnan Teid veelund sidamest „Niguliste kiriku“ kaunit valjande eest!

Sõdametsalt teistades — Teie Helemt Rajamaa

P.S. Oleasin võtmas keit teatavaksle
kirja kelle raamist!

Andmeid Herman Rafamaa elukäigust ja tegevusest.

Herman Rafamaa on sündinud 4. aug. 1902. a. Jõhvi kihelkonnas, Virumaal. Lõpetas Jõhvi Ühisgümnaasiumi 1922. aastal. Istus samal aastal Tartu Ülikooli filosoofia teaduskonda, õppides eesti keelt ja kirjandust ning pedagoogikat, millest stuudiumi lõpetas 1927. a. mag. phil. astmega. Magistritöö näitles Põhja-Eesti mureid.*) Valiti sama aasta sügisel Läänemaa Õpetajate Seminari eesti keele ja kirjanduse õpetajaks, püüdes sel kohal kuni 1932. a. kevadeni, mil enamuse seminari õpetajate üleproduktseksi tulemusena suleti. 1932. a. sügisest alates Tartu Õpetajate Seminari ja Tartu Pedagoogiumi õppejõud kuni 1937. a. sügiseni; seejärel üks aasta Tartu Poeglaste Reaalgümnaasiumis oma ainealal. 1938. a. saadeti Kaitseministeeriumi korraldusel Lõhulaesse uut keskkooli rajama, olles selle esimeseks juhatajaks kuni 1940. a. märtsi, mil määrati Järvamaa koolide inspektoriks pensionile siirdunud Märt Ulki asemele, elukohaga Pärde linn. Vene esimese okupatsiooni päevil ja saksa okupatsiooni algul töötas sel kohal kuni 1942. aastani, mil siirdus Virumaa keske koolide inspektori kohale (omel soovil!).

Kuulus Eesti Õpetajate Liidu juhatusse ja selle mitmesse toimkonda juba Tartu päevist alates.**) Olles suur hõimuseõber, milles oli eesti õhust saanud üliõpilase- aegselt mureuurimisrännakuil Soomes, sai temast ka Eesti-Soome Õpetajate Liitude sõpruslepingule allakirjutajaid / sõlmed soome õpetajakonnaga jättesid paguliseski! Oli mitmele suvisele Õpetajate täienduskursusele juhatajaks ja lektoriks. Koostöös Villem Althoaga ilmus juba iseseisvuspäeval Raabits ja lugemiseke algkoolidele.

Saabusdes Rootsi 1944. a. sügisel, alustas Herman Rafamaa Sigtuna

*) Täpselt pealkirja, rahjuas, ei tea!

**) 1929 - 1940.

prõgenikulaagris eesti kooli hõõlerakendamiseks. Ja kui Eesti Komitee raames sai Teos Stockholmis Eesti Algruol, oli ta selle esimeseks juhatajaks ja organisatsiooniks.* Eestlasi kandideeridina Sihtkonna Eesti Gümnaasiumi juhataja kohale, kuid jäi kinnistamata põhjusel, et oli Eesti Algruoli rafamisel toimunud tagasi rootsi koolidest eesti pagulaslapsi, mida toorkordne Stockholmis läänis koolide inspektor ja Välismaalaste Komisjoni pagulaslaste asjaajaja dr. Helge Haage talles andestada ei suutnud. Tolleaegses prõgenike poliitikas kehtis põhimõte: muutunud ei võimalikult kiiresti asendamisega. Muide - kus sel biograafia seismiselt on mingit tähtsust? - töötas H.R. 1945. a. kuni perioodil ja suvel lühikest aega Stockholmis Suuna Koolimõistmises arhiivitööliseks.

1947. a. alates oli H.R. ka Eesti Korrespondentsi instituudi juhataja ja Rootsi-Eesti Opperaamatute Fondi asutaja ning juhataja liige. Samal ajal Eesti Komitee juures registreeritud eesti koolide - täienduslaste inspektoriks. Seda igapäevase leivateenustöö kõrvalt kindlustuselt "Kõrvari" sõberendendina kuni pensioneerimiseni, kasutades selleks töövaba päeva päev; hõljem ka laupäev, mil täienduslaste peamiselt teotessid.

H.R. algatusel rafati Eesti Õpetajate Keskuks, millega liitunud teistel maal elavatel pagulaseesti õpetajate org-id. Oli üle 30. aasta Keskuksingu esimeheks ja valiti hõljem selle auliikmeks. Tõmbetas Keskuksingu pedag. ajakirja "Bülletään" 35 aastat. Olutas eesti koolide asutamist ning tööd teistes maades ja on isikult kordumalt külastanud USA, Kanada, Saksat ja Inglismaa täienduslaste. Suure tööpanuse andnud eesti keele õpetuste koostamisel. Rootsis on ilmunud "Eesti Raadio"; "Eesti Algruol"; "Eesti Lugeja" I-III; "Eesti Lugeja" I-II. Tema poolt ümber töötatult on ilmunud E. Ilmgi; "Võitke õigekeelsuse sõnaraamat", milles oli pagulases suur majadus. Koostöös Helge Leivakiga Kanadast, ilmus "Illele Eesti Keel I" hõljemitega. Avaldamud rohkesti kirjutisi ja artikleid ajalehtedes ning ajakirjades eesti keele, keele ja rahvusliku kasvatuses teemadel, millest tööd, ka õpetuste koostajana, kindas Eesti Komitee 1976. a. kultuuri auhinna.

* Kuni 1953. a. pidasid pagulaseestlased kooli nime "oma kooli ja ühivadega", nälga-arravad koolinimed, mis olid kasutatud kasutamiseks.

Pärast pensionile minekut ühendas selts "Anvari" juurest, teates Stockholm Pedagoogilises Instituudis kuni kõrge vanuseni, pidades seda ajafarhi oma elu üheks meeldivaimaks. Suri 29. augustil 1987. Stockholmis, 85.a. vanuses ja un-
on maetud Stockholm linna mehaanikustule. Sel puhul kirjutab Rootsi Eesti Päevalehes, 23. sept. 1987. a. mäljades Hermani elu järgnevalt:

"Üle maailmas elatuses tuntud ja tunnustatud koolimees, eesti keele õpetaja ja õpetuste autor Herman Rafamäe on jäädavalt lahkenud". "Herman Rafamäe oli suur idealist, hülisõngeline patrioot ja oke fanaatiline eesti kooli ja keele tahtuse selgitaja ning propageerija. Ja USA "Vaba Eesti sõnas", Gaston Randvere: "Mag. Rafamäe surmaga vaba maailma eestlasuond, eesti koolid ja nende õpetajaskond on kaotanud ühe antiivsema ja silmapaistvama pedagoogi, kelle eesmärgiks oli meie rahva lõkmete ja noorte laistmaku eesti keele omus nii kones kui kinfas". [---] "pika eluaja jooksul on ta ehitanud endale monumendi". Ning Inglismaa "Eesti Häälis" ilmunud järelehiinides konstateerib endine kolleeg, koolide inspektor ja Cambridge ülikoolis õppejõud Ann Saluveer: "Rafamäe keenas paguluses hulet lugeda täiendusuvõlde ja eesti koolide organiseerimist võõrsil üldse! Ideelise, hülisõngelise koolimehena oli temale eesti keele ja meele säilitamine elusmõõsivõnus".

Abielust Helmi Seppel'iga (kes on lõpetanud Läänemaa Õpet. Seminari 1929) on kaks tütart: Maret, elukutselt hambaarst, abielus eestlasest lehn. dr. Ivar Paljamaaga — ja tütar Reet-Pille, kliiniline psühholoog. Maret lastest on poeg Peeter tsivilinsener ja tütar Pira psühholoog, praegu Stockholmis Eesti Koolis õpetaja.